



20150801

## RikeNelson Del 2

Det Nellsonska gravkapellet på S:t Ansgars griftegård. Där inne finns stenen med den tvetydiga inskriptionen "werksam i lifvet beredde han sig samhället tacksamhet efter döden" Om Nellson själv författat inskriptionen visar den möjligheten på en god självuppfattning. Nellson var närmast permanent hyresgäst hos Carlings ända tills år 1837, trots att han redan i slutet av 1820-talet själv ägde flera fastigheter. År 1837 flyttade han emellertid in ett pampigt tvåvånings stenhus, som han har låtit bygga på Stora Brogatans norra sida, mellan Stora Torget och Allégatan. Där bodde han tills sin död år 1856. Nellsons hus väckte genast uppseende genom sin stil och genom att det var av sten, ett mycket ovanligt byggnadsmaterial i staden på 1830-talet. Mot torget låg huvudingången, dit en hög trappa ledde. Bilden som jag använde i förra blogginlägget var på Nellsons hus som revs i samband med det nya Rådhusbygget. Nedre våningen var delad mellan bostadsrum och två eller tre kontorsrum. Utom tambur fanns på denna våning förmak, där ett par stora speglar dominerade inredningen. Här fanns också sängkammare, matsal för 24 personer samt husförestånderskans rum och en drängkammare. På andra våning fanns en rad rum bland annat "blå förmaket", ett kabinett, en salong, "röda förmaket" med höga speglar, "ljusa förmaket" och dett dagligrum. Här fanns också ytterligare sängkammare, ännu en matsal för 24 gäster samt en köskammare. Uppvärmningen skedde genom kakelugnar, av bouppteckningen att döma saknade egendomligt nog de tapetklädda väggarna i huset oljemålningar. Bara ett rum hade matta, en dyrbar turkisk sådan, husets inredning har varit mer inriktad på pompa och parad än trevnad. Planerade inköp av herrgårdar fullföljdes aldrig, här lade ett annat drag hos Nellson, en utpräglad ekonomisk försiktighet, och Boråsvänners starka avrådan hinder i vägen. Nellsons tjänstefolk bestod normalt av en hushållerska, två tjänsteflickor samt en dräng. Till hjälp i sina affärer hade han kamreren David Lindgren.

De många gäster och vänner Nellson brukade ha hos sig på middagar och festliga samkväm visar åter på hans svaghet för personer i högre samhällsställning. De inbjudna trakterades på dyrt silver och fint både kinesiskt och europeiskt porslin. Får Göteborg och med Warburgs hjälp, inköptes lyxiga delikatesser och frukt. Ett särskilt stort tillfälle för sådant erbjöd kung Oscar I:s besök år 1845. Under huset fanns en rymlig vinkällare som vid Nellsons död innehöll 976 buteljer med olika sorters madeira, arrak, rom och konjak. Redan när han byggde huset år 1837 var Nellson en förmögen man och "rike Nellson" blev allt rikare. Bouppteckningens behållning uppgick till över en halv miljon reksdaler banko, det var en väldig summa på denna tid. Var fick han alla pengar ifrån? Det finns tre huvudkällor till rikedom: hans arbete med den inbringande handelsrörelsen, säkra men lyckade penningplaceringar samt en allmän sparsamhet.

För Nellson liksom tidens köpmän i allmänhet underlättades kapitalackumuleringen av mycket låga skatter. Men rikedom kan också ha haft, åtminstone delvis andra rötter. I sina förbindelser med Göteborg, parade med det importförbud mot bomullstyg som infördes år 1816, rörde sig Nellson uppenbarligen mycket nära det livaktiga smuggelsystem som utvecklades kring utländsk textil.

Den muntliga traditionen vet berätta att det var just lurendrejeriet som utgjorde grunden för Nellsonska förmögenheten. Saker går knappast att bevisa så här i efterhand. När det inte bjöds till fest förde Nellson en sparsam levnad, tjänstefolket var egentligen snålt tilltaget för det stora huset. Han spenderade ingenting på bekvämligheter och hans garderob var torftig med tanke på bärarens ställning i samhället. Nellson skall ha varit en ganska sluten man, som behöll sina tankar för sig själv. Han tycks ha haft många bekanta men få förtroliga vänner. Den yttre kyla Nellson verkar ha utstrålat och som fick honom att i den muntliga traditionen framställas som en kall och beräknande, kan ha varit en del av hans affärsjag, en mask för att hålla folk på avstånd

Bevarade brev från Warburg tyder på att han hade en mjukare sida mot en liten krets närstående, Warburg kallar Nellson "min bästa och trognaste vän .... Huru varmt mitt tacksamma hjärta känner för den man, vilken icke endast grundlagt min timliga välfärd utan även fortfarit att gynna mig, såsom fadern gynnar sonen, som brodern gynnar dess broder". Vid sin död gav Nellson generösa gåvor till sitt tjänstefolk och sin födelsesocken Toarp. Vad som blev över efter dessa dispositioner gick i sin helhet som donation till Borås Stad till: "stadens verkliga nytta, såsom stensättning m.fl. företag". Sin sista försiktighet kunde han dock ändå in i det sista inte släppa. Boråsdonationen fick inte användas "till onyttiga och ett moget omdöme saknade projekter och experimenter, som sätta på spel stadens bästa och fördel". En viktig donation gick till "Nellsonska uppfostringsanstalten för välartade, mindre bemedlade ynglingar", födda inom Sjuhäradsbygden. Den långa rad av unga män, åtta till tio per år, liksom tiden också kvinnor, som tack vare Nellson kunnat utbilda sig och därmed göra betydelsefull insatser för samhället mycket lång. Nellson har här gjort en betydligt större kulturinsats än hans privat snäva kulturintresse kunde låta förvänta.